

Post-ljevičarska anarhija

Jason McQuinn

2003.

Sadržaj

Prolog za post-ljevičarsku anarhiju	3
Post-ljevičarska anarhija: prevazilaženje ljevice	4
Ljevičari u anarhističkom miljeu	5
Preuzimanje i lijevo krilo kapitala	6
Anarhija kao teorija i kritika organizacije	6
Anarhija kao teorija i kritika ideologije	9
Ni bog, ni gospodar, ni moralni poredak: anarhija kao kritika morala i moralizma	10
Post-ljevičarska anarhija: ni lijeva, ni desna, već autonomna	11

Prolog za post-ljevičarsku anarhiju

Prošla je gotovo decenija i po od pada Berlinskog zida. Sedam godina je otkako mi je Bob Blek poslao rukopis svoje knjige *Anarchy after Leftism*, koja je objavljena 1997. godine. Prošlo je više od četiri godine od kada sam zamolio urednike magazina *Anarchy* da učestvuju u diskusiji o 'post-ljevičarskoj anarhiji' koja se konačno pojavila u 48. broju tog magazina (jesen/zima 1999-2000.). A prošla je i jedna godina otkako sam prvi put napisao i objavio tekst 'Postljevičarska anarhija: Odbijanje reifikacije pobune', koji je objavljen u 54. broju (jesen/zima 2003.) magazina *Anarchy: A Journal of Desire Armed*.

Pored otvaranja nove vruće teme za debatu u anarhističkim i ljevičarskim časopisima, web sajtovima i e-mail listama, neko bi opravdano mogao upitati šta je postignuto uvođenjem termina i debate u anarhistički i, šire, radikalni milje? Odgovorio bih da reakcije i dalje nastavljaju da rastu, a da nada post-ljevičarske anarhije primarno leži u onom što se čini da će biti sve svijetlija budućnost.

Jedan od najnesrećnijih problema savremenog anarhističkog miljea bila je stalna fiksacija na pokušaje da se ožive prošle borbe kao da se ništa značajno nije desilo od 1919., 1936. ili u najboljem slučaju 1968. godine. Dijelom, to je posledica dugo preovlađujućeg anti-intelektualizma među mnogim anarhistima. Dijelom, to je posledica istorijskog pada anarhističkog pokreta koji je uslijedio poslije pobjede boljševičkog državnog komunizma i (samo)poraza španske revolucije. A dijelom zbog toga što veliki broj najznačajnijih anarhističkih teoretičara – poput Godvina, Štirnera, Prudona, Bakunjina, Kropotkina i Malateste – dolaze iz devetnaestog vijeka i ranog dvadesetog vijeka. Prazninu u razvoju anarhističke teorije od ponovnog rođenja miljea početkom 1960-ih još uvijek treba popuniti nekom, adekvatnom, novom formulacijom teorije i prakse, dovoljno snažnom da okonča zapreku i obuhvati zamisli većine savremenih anarhista kako su to učinile Bakunjinove ili Kropotkinove formulacije u devetnaestom vijeku.

Još od 60-ih prvobitno beznačajan – ali od tog vremena, stalno rastući – anarhistički milje se nalazio pod uticajem (makar u prolazu) pokreta za ljudska prava, Pola Gudmena (Paul Goodman), SDS-a, jipija, pokreta protiv rata u Vijetnamu, Freda Vudvorta (Fred Woodworth), nove marksističke ljevice, Situacionističke internacionale, Sema Dolgova (Sam Dolgoff) i Mareja Bukčina (Murray Bookchin), pokreta okrenutih jednom problemu (anti-rasnom, feminističkom, anti-nuklearnom, anti-imperijalističkom, ekološkom, pravima životinja itd.), Noama Čomskog (Noam Chomsky), Fredija Perlmana (Freddie Perlman), Džordža Bredforda (George Bradford), Dejvida Votsona (David Watson), Boba Bleka (Bob Black), Hakima Beja (Hakim Bey), *Earth First!* i Duboke Ekologije, neo-paganizma i nju-ejdzizma, anti-globalističkog pokreta, i mnogih drugih. Ipak ovi različiti uticaji u proteklih četrdeset godina, i ne-anarhistički i oni bliski anarhizmu, nisu uspjeli da iznesu nijednu inspirativnu novu sintezu kritičke i praktične teorije. Nekoliko anarhista, naročito Marej Bukčin i projekat *Love & Rage*, krenuli su i tužno propali u pokušaju da spoje ekstremno različit i idiosinkratski anarhistički milje u iskreno nov pokret sa zajedničkom teorijom. Mislim da bi u sadašnjoj situaciji takav projekat garantovano propao bez obzira ko bi pokušao da ga izvede.

Alternativa koju zagovara post-ljevičarska anarhistička sinteza se još uvijek stvara. Na nju ne može polagati pravo nijedan teoretičar ili aktivist jer je to projekat koji se osećao u vazduhu mnogo prije nego što je počeo postajati konkretan skup predloga, tekstova i intervencija. Oni koji su promovisali sintezu bili su primarno pod uticajem i klasničkog anarhizma do španske revolucije sa jedne strane, i nekoliko kritika i načina intervencije koji su najviše obećavali, a koje su razvi-

jane od 60-ih. Najvažnije kritike koje su uključene jesu one o svakodnevnom životu i spektaklu, ideologiji i moralu, industrijskoj tehnologiji, radu i civilizaciji. Načini intervencije fokusiraju se na konretan razvoj direktne akcije u svim sferama života. Umjesto da se ide na izgradnju institucionalnih i birokratskih struktura, ove intervencije ciljaju na maksimalnu kritičku efektivnost sa minimalnim kompromisima u stalno promjenljivoj mreži akcija.

Jasno, te nove kritike i načini intervencije su velikim dijelom nekompatibilne i sa starom ljevicom devetnaestog i ranog dvadesetog vijeka i sa većinom nove lijevice 60-ih i 70-ih godina. Isto tako je jasno da one privlače sve veći broj anarhista koji im pristupaju jer se čini da se mnogo više podudaraju sa opštom situacijom u kojoj se danas nalazimo nego stare ljevičarske teorije i taktike. Ako se anarhizam ne promeni da bi se posvetio življenim stvarnostima XXI veka – tako što će za sobom ostaviti prevaziđenu politiku i organizacioni fetišizam levičarstva – njegov značaj će opasti, a danas tako vidljiva prilika za radikalno preispitivanje će polako nestati. Post-levičarska anarhija je jednostavno pojam pod kojim bi mnogi misleći savremeni anarhisti voleli da vide srastanje najvitalnijih novih kritika i načina intervensanija, u sve koherentniji i efektivniji pokret, koji iskreno promovise jedinstvo u razlikama, potpunu autonomiju individua i lokalnih grupa u borbi, i organski rast raznih oblika organizovanja koji ne sputavaju naše kolektivne energije, spontanost i kreativnost.

Post-ljevičarska anarhija: prevazilaženje ljevice

Anarhističke kritike ljevice imaju istoriju dugu gotovo koliko i riječ 'ljevice' ima političko značenje. Rani anarhistički pokret se razvio iz mnoštva istih borbi kao i drugi socijalistički pokreti (koji su činili glavni dio političke ljevice), a od kojih se zapravo razlikovao. Anarhistički pokret i drugi socijalistički pokreti bili su primarno proizvod društvenih kretanja koja su izrodila Doba revolucija – koje su predstavljale engleska, američka i francuska revolucija. To je bio istorijski period tokom kog se rani kapitalizam razvijao kroz ograđivanje od običnog naroda (kako bi uništio samodovoljnost zajednica), industrijalizaciju proizvodnje sa fabričkim sistemom zasnovanim na naučnim tehnikama, i agresivnom ekspanzijom ekonomije robnog tržišta širom svijeta. Ali anarhistička ideja je oduvijek imala dublje, radikalnije i više holističke implikacije od prostih socijalističkih kritika eksploatacije rada pod kapitalizmom. To je zbog toga što se anarhistička ideja razvila i iz društvenog fermenta Doba revolucija, i iz kritičkog razmišljanja individua koje su tražile ukidanje svakog oblika društvenog otuđenja i dominacije.

Anarhistička ideja ima neizbrisivu individualističku osnovu na kojoj stoji njena društvena kritika, uvijek i svuda proklamujući da samo slobodne individue mogu stvoriti slobodno, neotuđeno društvo. Isto tako važno, ova individualistička osnova je uključivala ideju da eksploatacija ili ugnjetavanje bilo koje individue briše slobodu i integritet svih ostalih. Ovo se poprilično razlikuje od kolektivističkih ideologija političke ljevice u kojima se individua stalno potcjenjuje, ponižava i poriče, i u teoriji i u praksi – iako ne uvek uvijeno u ideološke krpe s ciljem da se prevare naivni. To je, takođe, ono što sprečava iskrene anarhiste da krenu putem autoritaraca sa ljevice, desnice i centra, koji povremeno sprovode masovnu eksploataciju, masovno ugnjetavanje i često masovna hapšenja ili ubistva kako bi osvojili, zaštitili i proširili svoje pozicije političke i ekonomske vlasti.

Pošto anarhisti shvataju da samo ljudi koji se slobodno organizuju mogu stvoriti slobodne zajednice, oni odbijaju da žrtvuju individue ili zajednice u trci za malo vlasti koja bi, neizbježno, spriječila pojavljivanje slobodnog društva. Ali zbog gotovo zajedničkih korijena anarhističkog

pokreta i socijalističke ljevice, kao i njihove istorijske bitke da različitim sredstvima privuku ili osvoje podršku međunarodnog radničkog pokreta, nije iznenađujuće da su tokom XIX i XX vijeka socijalisti često usvajali stanovišta anarhističke teorije ili prakse kao svoje, dok je čak i više anarhista usvajalo stanovišta ljevičarske teorije i prakse u različite lijevičarsko-anarhističke sinteze. I to uprkos činjenici što se u borbama, širom svijeta, za individualnu i društvenu slobodu, politička ljevica svuda dokazala ili kao prevara ili kao neuspjeh u praksi. Gdje god je socijalistička ljevica bila uspješna u organizovanju i preuzimanju vlasti ona je u najboljem slučaju reformisala (i rehabilitovala) kapitalizam, ili u najgorem slučaju ustoličila nove tiranije, mnoge sa krvničkom politikom – neke i veličine genocida.

Dakle, pošto je došlo do zapanjujuće dezintegracije političke levice nakon kolapsa Sovjetskog Saveza, krajnje je vreme da svi anarhisti ponovo procene svaki kompromis koji je bio, ili koji se nastavlja, sa sve bleđim ostacima levičarstva. Kakve god da je u prošlosti bilo koristi za anarhiste u pravljenu kompromisa sa levičarstvom, ta korist nestaje zajedno sa nestajanjem levice iz makar simbolične opozicije fundamentalnim institucijama kapitalizma: nadničarskom radu, tržišnoj proizvodnji, i vladavini vrednosti.

Ljevičari u anarhističkom miljeu

Ubrzano izmicanje političke ljevice sa istorijske pozornice sve više je ostavljalo međunarodni anarhistički milje kao jedinu revolucionarnu antikapitalističku igru u gradu. Iako je anarhistički milje procvjetao tokom poslednje decenije, najveći dio njegovog rasta dolazi od nezadovoljne omladine koja je privučena njegovom sve vidljivijim, življim i ikonoklastičkim aktivnostima i medijima. Ali značajna manjina tog rasta dolazi i od bivših ljevičara koji su – nekada sporije, a nekada nevjerovatno brzo – donijeli odluku da su anarhisti možda u pravu u svojim kritikama političkih autoriteta kao i države. Nažalost, nisu svi ljevičari, preko noći, naprosto isčezli – ili promijenili ćud. Mnogi bivši ljevičari su ulazeći u anarhistički milje, svjesno ili nesvjesno, neizbježno donijeli sa sobom i mnoge ljevičarske stavove, predrasude, navike i pretpostavke koje su činile njihov stari politički milje. Svakako, nisu svi ti stavovi, navike ili pretpostavke, nužno autoritarne ili anti-anarhističke, ali jasno je da mnoge jesu.

Dio problema je u tome što mnogi bivši ljevičari teže ka tome da anarhizam, pogrešno, shvataju samo kao oblik antietatističkog ljevičarstva, ignorišući ili potcijenjujući njegovu nesumnjivo individualističku osnovu kao nebitnu za društvene borbe. Mnogi prosto ne shvataju veliku podijelu između samoorganizovanih pokreta koji teže uništenju svih oblika društvenog otuđenja, i pukog političkog pokreta koji teži reorganizaciji proizvodnje na ravnopravni način. Drugi, međutim, veoma dobro shvataju tu podjelu ali, svejedno, iz raznih razloga teže reformisanju anarhističkog miljea u politički pokret. Neki bivši ljevičari to čine zato što smatraju da je ukidanje društvenog otuđenja malo vjerovatno, ili neizvodljivo; neki zbog toga što se u osnovi protive bilo kojoj individualističkoj (ili seksualnoj, ili kulturnoj itd.) komponenti društvene teorije i prakse. Neki cinično shvataju da nikada neće doći na poziciju moći u istinski anarhističkom pokretu te zagovaraju izgradnju usmjerenijih političkih organizacija sa više prostora za manipulaciju. Drugi se, pak, nenaviknuti na autonomno razmišljanje i praksu, prosto osjećaju nervozno i neugodno u vezi mnogih aspekata anarhističke tradicije i žele da takve aspekte ljevičarstva uguraju u anarhistički milje kako bi im pomogli da se osjećaju manje ugroženo i sigurnije – tako da mogu nastaviti sa svojim starim ulogama kadrova ili militanata, samo bez eksplicitno autoritarne ideologije koja bi ih vodila.

Da bi razumjeli tekuće kontroverze unutar anarhističkog miljea, anarhisti bi trebalo da budu stalno svjesni – i oprezni kritičari – svega ovoga. *Ad hominem* napadi unutar anarhističkog miljea nisu ništa novo, i najčešće su gubljenje vremena, jer su zamjena za racionalni kriticizam koji ljudi stvarno poseduju. (Suviše često se racionalna kritika pozicija prosto ignoriše od strane onih koji nisu sposobni da diskutuju sa sopstvenih pozicija, čiji su jedini cilj divljanje ili nebitne otpužbe ili pokušaji blaćenja.) Ali ostaje važno mjesto za *ad hominem* kritike upućene identitetima koje ljudi biraju, naročito kada su ti identiteti toliko jaki da uključuju sedimentne, često nesvjesne, slojeve navika, predrasuda i zavisnosti. Ove navike, predrasude i zavisnosti – ljevičarske ili druge – čine veoma pogodnu metu za anarhističku kritiku.

Preuzimanje i lijevo krilo kapitala

Istorijski posmatrano, veliki dio ljevičarske teorije i prakse funkcionisao je kao lojalna opozicija kapitalizmu. Ljevičari su bili (često glasno) kritičari određenih aspekata kapitalizma, ali uvijek spremni da se pomire sa širim internacionalnim kapitalističkim sistemom kad god su bili u mogućnosti da izdvoje komadić vlasti, djelimične reforme – ili, ponekad, samo prazna obećanja djelimičnih reformi. Iz ovih razloga ljevičari su prilično često, opravdano, kritikovani (od strane i ultra-ljevičara i anarhista) kao lijevo krilo kapitala.

Problem nije samo u tome da oni ljevičari koji se smatraju antikapitalistima to stvarno i ne misle, iako su se neki od njih svjesno služili takvim lažima da bi, u opozicionim pokretima, zadržali pozicije vlasti za sebe. Glavni problem je taj što ljevičari imaju nepotpune i kontradiktorne teorije o kapitalizmu i društvenoj promjeni. Rezultat toga je to da je njihova praksa uvijek usmjerena ka preuzimanju (ili kooptaciji i reintegraciji) društvene pobune. Uvijek sa fokusom na organizaciju, ljevičari koriste raznovrsne taktike u svojim pokušajima da reifikuju i isposreduju društvene borbe – zastupništvo i supstituciju, nametanje kolektivističkih ideologija, kolektivistički moralizam i, konačno, represivno nasilje u ovom ili onom obliku. Tipično, ljevičari se koriste svim ovim taktikama, ne zažalivši ni malo, gvozdenom rukom i na otvoreno autoritarne načine. Ali ove taktike (osim posljednje) se, takođe, mogu koristiti – a često se i koriste – na mnogo lukavije, manje otvoreno autoritarne načine; najznačajniji primjer za našu namjenu su istorijska i današnja praksa mnogih (ali ne svih) anarhista ljevičara.

Reifikacija se najčešće, uopšteno, opisuje kao 'opredmećenje'. To je redukcija kompleksnih, živih procesa, na zamrznuti, mrtvi ili mehanički skup objekata ili akcija. Političko posredovanje (oblik reifikacije u praksi) je pokušaj da se u konfliktima interveniše kao arbiter i predstavnik. Konačno, to su glavne osobine svih ljevičarskih teorija i praksi. Ljevičarstvo je oduvijek uključivalo reifikaciju i posredovanje društvenog revolta, dok su dosledni anarhisti odbacivali reifikaciju revolta. Formulisanje post-ljevičarske anarhije je pokušaj da se odbacivanje reifikacije revolta pomogne što konzistentnije, šire i samosvjesnije nego što to već čini.

Anarhija kao teorija i kritika organizacije

Jedan od najosnovnijih principa anarhizma je da društvena organizacija mora služiti slobodnim individuama i slobodnim grupama, a ne obrnuto. Anarhija ne može postojati kada se nad individuama ili društvenim grupama dominira – bez obzira da li tom dominacijom upravljaju ili je sprovode spoljne sile, ili njihova sopstvena organizacija.

Za anarhiste je glavna strategija potencijalnih revolucionara bila neposredovano (antiautoritarno, često neformalno ili minimalističko) samoorganizovanje radikala (na osnovu afiniteta i/ili određenih teoretskih/praktičnih aktivnosti) u cilju podsticanja i učestvovanja u samoorganizaciji narodnog ustanka i insurekcije protiv kapitala i države u svim njihovim oblicima. Čak i među većinom anarhista ljevičara postojalo je do nekog stepena razumijevanje da su posredničke organizacije u najboljem slučaju veoma nestabilne i neizbježno podložne preuzimanju, zahtijevajući stalnu opreznost i borbu da bi izbjegle potpuno preuzimanje.

Ali za sve ljevičare (uključujući i anarhiste ljevičare), sa druge strane, glavna strategija je uvijek izričito usmjerena na stvaranje posredničkih organizacija između kapitala i države, sa jedne strane, i mase nezadovoljnog, relativno bespomoćnog naroda, sa druge. Ove organizacije su se najčešće fokusirale na posredovanje između kapitalista i radništva, ili između države i radničke klase. Ali i mnoga druga posredovanja, uključujući opoziciju određenim institucijama ili uključujući intervencije među određenim grupama (društvenim manjinama, pogrupsama radničke klase, itd.), bile su uobičajene.

Ove posredničke organizacije uključuju političke partije, sindikate, masovne političke organizacije, frontovske grupe, kampanjske grupe itd. Njihovi ciljevi su uvijek da iskristališu i stvrdnu određene aspekte šireg društvenog revolta u skup ideoloških oblika i podesne oblike aktivnosti. Stvaranje formalnih, posredničkih organizacija uvijek i nužno uključuje barem neke nivoe sledećeg:

- Redukcionizam (Samo određeni aspekti društvene borbe su uključeni u takve organizacije. Ostali aspekti se ignorišu, odbijaju ili potiskuju, dovodeći do sve daljeg i daljeg dijeljenja borbe. To omogućava manipulaciju od strane elita i njihovu transformaciju u čisto reformistička društva za lobiranje, dok opšta, radikalna kritika biva potpuno ispražnjena.)

- Specijalizacija ili profesionalizam (Oni koji su najviše uključeni u svakodnevne aktivnosti organizacije biraju se – ili su samoizabrani – da izvode sve specijalizovane uloge unutar organizacije, što često dovodi do zvanične podjele na vođe i vođene, sa stepenastim rasporedom po pitanju moći i uticaja koji je uveden u obliku posredničkih uloga u organizacionoj hijerarhiji koja se razvija.)

- Supstitucionalizam (Fokus strategije i taktike sve više postaje sama formalna organizacija, umjesto ljudi-koji-se-bune. U teoriji i praksi, organizacija teži da sve više bude zamena za ljude, vodstvo organizacije – naročito ako je postala formalna – teži ka tome da zamijeni organizaciju u cjelini, i konačno se pojavljuje glavni vođa koji počinje da otelotvoruje i kontroliše organizaciju.)

- Ideologija (Organizacija postaje glavni predmet teorije, pošto su individua dodjeljene uloge koje igraju, umjesto da ljudi stvaraju sopstvene teorije. Sve osim najsamosvjesnijih anarhističkih formalnih organizacija teže ka tome da usvoje neki oblik kolektivističke ideologije, u kojoj se pretpostavlja da društvena grupa na nekom stepenu poseduje više političke stvarnosti od slobodnih individua. Gde je suverenitet, tu je i politički autoritet; ako suverenitet nije podjeljen između svih, potrebno je potčinjavanje individua grupi na neki način.)

Nasuprot ovome, sve anarhističke teorije samoorganizovanja pozivaju (na različite načine i sa drugačijim naglaskom) na:

- Individualnu i grupnu autonomiju sa slobodnom inicijativom (Autonomna individua je fundamentalna osnova svih iskreno anarhističkih teorija organizacije, jer bez autonomne individue ni bilo koji drugi stepen autonomije nije moguć. Sloboda inicijative je, slično tome, fundamentalna i za individue i za grupe. Bez ikakve više sile sledi mogućnost i neophodnost da se sve odluke donose tamo gde imaju najvećeg uticaja. Usput, poststrukturalisti ili postmodernisti, koji poriču

postojanje autonomne anarhističke individue, najčešće greške zato što iz validne kritike metafizičkog subjekta zaključuju da je čak i proces življene subjektivnosti potpuna fikcija – samozavodeća perspektiva koja društvenu teoriju čini nemogućom i nepotrebnom.)

- Slobodno udruživanje (Udruživanje nikada nije slobodno ukoliko je uslovljeno. To znači da su ljudi slobodni da se udružju sa bilo kim u bilo kojoj kombinaciji koja im se sviđa, kao i da se razdružuju i odbijaju udruživanje).

- Odbacivanje političkog autoriteta, i stoga ideologije (Riječ ‘anarhija’ bukvalno znači bez vladavine ili bez vladara. Bez vladavine i bez vladara znači da ne postoje politički autoriteti iznad samih ljudi, koji mogu i koji bi trebalo da donose sve odluke onako kako oni zamišljaju. Najveći broj ideologija služi legitimizaciji autoriteta jedne ili druge elite ili institucije da odlučuje u ime ljudi, dok u drugim slučajevima služe delegitimizaciji autonomnog ljudskog odlučivanja.

- Male, jednostavne, neformalne, transparentne i privremene organizacije (Većina anarhista se slaže da male, lice-u-lice grupe omogućavaju najpotpunije učestvovanje sa najmanjom količinom potrebne specijalizacije. Najjednostavnije strukturisane i najmanje kompleksne organizacije ostavljaju najmanje mogućnosti za razvoj hijerarhije i birokratije. Neformalna organizacija se najlakše menja i najsposobnija je da se prilagođava novim uslovima. Otvorena i transparentna organizacija se najlakše shvata i kontroliše od strane članstva. Što duže organizacije postoje, to, obično, postaju podložnije razvoju krutosti, specijalizacije i konačno hijerarhije. Organizacije imaju svoj vijek, i veoma rijetko će ma koja anarhistička organizacija postati toliko značajna da bi trebalo da postoji generacijama.

- Decentralizovano, federalno organizovanje, sa direktnim donošenjem odluka i poštovanjem manjine (Kada su nužno veće, kompleksnije i formalnije, organizacije mogu ostati samoupravne za njihove članove ako su decentralizovane i federalne. Kada grupe licem-u-lice – koje nude mogućnost pune participacije i druželjubive diskusije i donošenje odluka – postanu nemoguće zbog veličine, najbolji kurs je decentralizacija organizacije sa mnogo manjih grupa u federalnoj strukturi. Ili kada je manje grupe potrebno organizovati sa grupama parnjacima za bolje ukazivanje na probleme većih razmjera, poželjna je slobodna federacija – sa aposlutnim pravom na samoodređenje na svakom nivou počevši od baze. Sve dok su grupe te veličine da se njima može upravljati, skupštine svih zainteresovanih moraju biti u mogućnosti da direktno donose odluke u skladu sa ma kakvim metodama oko kojih se slože. Ipak, manjina se nikada ne može prisiliti na slaganje sa većinom na osnovu ma kakve fiktivne koncepcije suvereniteta grupe. Anarhija nije direktna demokratija, iako anarhisti svakako mogu izabrati da se služe demokratskim metodama donošenja odluka kada to žele. Jedino pravo poštovanje prema mišljenju manjine uključuje prihvatanje da manjina ima istu moć kao i većina, zahtijevajući pregovore i najveći nivo uzajamnog dogovora za stabilno, efektivno grupno donošenje odluka.

Konačno, najveća razlika je u tome što anarhisti zagovaraju samoorganizovanje, dok ljevičari žele da te organizuju. Za ljevičare, naglasak je uvijek na regrutovanju za njihove organizacije, tako da možeš prihvatiti ulogu kadra koji služi njihovim ciljevima. Oni ne žele da vide kako usvajaš sopstvenu samoodređenu teoriju i aktivnosti, jer im onda ne bi dopuštao da manipulišu tobom. Anarhisti žele da ti sam odrediš sopstvenu teoriju i aktivnost, i samoorganizuješ svoje aktivnosti sa sličnomišljenicima. Ljevičari žele da stvore ideološko, strateško i taktičko jedinstvo kroz ‘samodisciplinu’ (tvoju samorepresiju) kada je to moguće, ili organizacionu disciplinu (prijetnja sankcijama) kada je to nužno. U svakom slučaju, od tebe se očekuje da se odrekneš svoje autonomije kako bi slijedio njihov jednosmjerni put koji su već odredili za tebe.

Anarhija kao teorija i kritika ideologije

Anarhistička kritika ideologije datira još od radova Maksa Štirnera, iako on sam nije koristio taj izraz za opis svoje kritike. Ideologija je sredstvo pomoću kog se, deformacijom ljudske misli i komunikacije, racionalizuju i opravdavaju otuđenje, dominacija i eksploatacija. Svaka ideologija u suštini uključuje zamjenu ljudske subjektivnosti stranim (ili nepotpunim) koncepcijama ili predstavama. Ideologije su sistemi lažne svijesti u kojima ljudi sebe više ne shvataju direktno kao subjekte u svom odnosu prema svijetu. Umjesto toga, oni sebe shvataju kao na neki način potčinjene jednom ili drugom tipu apstraktnog entiteta, ili entiteta koji se pogrešno uzimaju kao stvarni subjekti ili djelatnici u njihovom svijetu.

Kad god se bilo koji sistem ideja i zaduženja strukturiraju sa apstrakcijom u svom centru – dodjeljujući ljudima uloge ili zaduženja za sopstvene potrebe – takav sistem je uvijek ideologija. Svi različiti oblici ideologije se strukturiraju oko različitih apstrakcija, ipak one uvijek služe interesima hijerarhijskih i otuđujućih društvenih struktura, jer predstavljaju hijerarhiju i otuđenje u carstvu misli i komunikacije. Čak i ako se ideologija u svom sadržaju, retorički, suprotstavlja hijerarhiji ili otuđenju, njena forma i dalje ostaje konzistentna sa onim čemu se navodno protivi, a taj oblik će uvijek nastojati da potkopa očigledan sadržaj ideologije. Bez obzira da li je ta apstrakcija bog, država, partija, organizacija, tehnologija, porodica, čovječanstvo, mir, ekologija, priroda, rad, ljubav, ili čak sloboda; ako se ona shvata i predstavlja kao da je aktivni subjekt sa sopstvenim bićem koji nam postavlja zahtjeve, onda je ona centar ideologije. Kapitalizam, individualizam, komunizam, socijalizam, i pacifizizam, su svi ideološki u onom bitnom smislu u kojem se uobičajeno shvataju. Religija i moralnost su uvijek ideološki po samoj svojoj definiciji. Čak i otpor, revolucija i anarhija, često preuzimaju ideološke dimenzije kada nismo oprezni da održimo kritičku svijest o tome kako razmišljamo i koji su pravi ciljevi naših misli. Ideologija je gotovo sveprisutna. Od oglasa i reklama, do akademskih rasprava i naučnih studija, gotovo svaki aspekt savremenog razmišljanja i komunikacije je ideološki, a njegovo pravo značenje za ljudske subjekte se gubi ispod slojeva mistifikacije i konfuzije.

Ljevičarstvo je, kao reifikacija i posredovanje društvene pobune, uvijek ideološko, jer uvijek zahtijeva da se ljudi prepoznaju prije svega u smislu svojih uloga unutar i u odnosu na ljevičarske organizacije i ugnjetavane grupe, koje se za uzvrat smatraju stvarnijim od individua koje ih čine. Po ljevičarima, istoriju nikada ne prave individue, već organizacije, društvene grupe, i – iznad svega, za marksiste – društvene klase. Svaka velika ljevičarska organizacija šablonizuje sopstvenu ideološku legitimaciju, dok se od svih članova očekuje da nauče i brane, ako ne i propovedaju, njene osnovne tačke. Ozbiljna kritika ili preispitivanje ove ideologije uvek nosi rizik izbacivanja iz organizacije.

Post-ljevičarski anarhisti odbacuju sve ideologije u korist individualne i komunalne izgradnje lične-teorije (*self-theory*). Individualna lična-teorija je teorija u kojoj je integralna individua-u-kontekstu (u svim njenim odnosima, sa svom njenom istorijom, željama, i projektima, itd) uvijek subjektivni centar percepcije, razumijevanja i akcije. Komunalna lična-teorija je, slično, zasnovana na grupi kao subjektu, ali sa sviješću o individuama u osnovi (i njihovim ličnim-teorijama) koje čine grupu ili organizaciju. Neideološke anarhističke organizacije (ili neformalne grupe) se uvijek eksplicitno zasnivaju na autonomiji individua koje ih čine, što se poprilično razlikuje od ljevičarskih organizacija koje zahtijevaju odricanje od lične autonomije kao preduslov za članstvo.

Ni bog, ni gospodar, ni moralni poredak: anarhija kao kritika morala i moralizma

Anarhistička kritika morala takođe datira iz Štirnerovog glavnog rada, *The Ego and Its Own* (1844). Moralnost je sistem reifikovanih vrijednosti – apstraktnih vrijednosti koje su izvađene iz ma kog konteksta, ugrađene u kamen, i pretvorene u neosporna uvjerenja koja treba primjeniti bez obzira na stvarne želje individue, misli ili ciljeve, i bez obzira na situaciju u kojoj se osoba nalazi. Moralizam je praksa, ne samo redukovanja životnih vrijednosti na reifikovani moral, već i razmišljanja o sopstvenoj većoj vrijednosti u odnosu na druge, jer se osoba potčinila moralu (pravičnost po sopstvenom ubjeđenju), kao i praksa preobraćanja ka prihvatanju morala, kao oruđe društvene promene.

Često, kada skandali i razočaranja otvore ljudima oči, oni počinju da kopaju ispod površine ideologija i ideja koje su primili, a u koje su vjerovali čitavog svog života, očigledna koherentnost i snaga novog odgovora koji su pronašli (bilo u religiji, ljevičarstvu ili čak anarhizmu) može ih dovesti do uvjerenja da su pronašli Istinu (sa velikim ,I'). Jednom kada to počne da se dešava, ljudi, suviše često, skreću na put moralizma, i njegovih pratećih problema – elitizma i ideologije. Jednom kada su ljudi podlegli iluziji da su pronašli jedinu Istinu koja će sve srediti – ako samo dovoljan broj drugih ljudi takođe shvati – postoji iskušenje da se ova Istina smatra rešenjem pretpostavljenog Problema, oko čega moraju da se kreću sve teorije, što ih navodi da izgrade apsolutni sistem vrednosti zarad odbrane svog magičnog Rešenja Problema na koji ova Istina ukazuje. U tom trenutku moralizam zauzima mjesto kritičkog razmišljanja.

Različiti oblici ljevičarstva podstiču različite vrste morala i moralizma, ali najčešće, unutar ljevičarstva, Problem je u tome što ljude eksploatišu kapitalisti (ili nad njima dominiraju, ili su otuđeni od društva ili proizvodnog procesa itd.). Istina je da ljudi treba da uzmu kontrolu nad Ekonomijom (i/ili Društvom) u sopstvene ruke. Najveća Prepreka tome jeste Vlasništvo i Kontrola nad Sredstvima za Proizvodnju od strane Kapitalističke Klase koju potpomaže njen monopol na upotrebu legalizovanog nasilja kroz kontrolu političke Države. Kako bi se to savladalo, ljudima se mora prići sa jevanđelističkom vatrenošću, kako bismo ih ubijedili da odbace sve aspekte, ideje i vrijednosti Kapitalizma i usvoje kulturu, ideje i vrijednosti idealizovanog pogleda na Radničku Klasu, da bi preuzeli Sredstva za Proizvodnju razbijajući vlast Kapitalističke Klase i uspostavljajući vlast Radničke Klase (ili njenih predstavničkih institucija, ako ne njenih Centralnih Komiteta ili njenog Vrhovnog Vođe) nad čitavim Društvom... Ovo često dovodi do nekog oblika Vorkerizma (što najčešće uključuje usvajanje dominantne slike kulture radničke klase, drugim riječima, životnih stilova radničke klase), vjere u (najčešće Naučno) Organizacijsko Spasenje, vjere u Nauku (sa neizbježnom pobjedom Proletarijata, u okviru) Klasne Borbe, itd. te, stoga, taktike konzistentne sa izgradnjom fetišizovane Jedine Istinske Organizacije Radničke Klase koja se bori za Ekonomsku i Političku Vlast. Čitav sistem vrijednosti je izgrađen oko određene, veoma pojednostavljene koncepcije svijeta, a moralne kategorije dobra i zla postaju zamijene kritičkih procjena u okvirima individualne i komunalne subjektivnosti.

Pad u moralizam nikada nije automatski proces. To je tendencija koja se prirodno manifestuje kad god ljudi krenu niz put reifikovane društvene kritike. Moral uvijek uključuje isklizavanje iz razvoja konzistentne kritičke teorije o biću i društvu. On izaziva kratki spoj u razvoju strategije i taktika podesnih za tu kritičku teoriju, i podstiče naglasak na lično i kolektivno spasenje kroz življenje takvog morala, idealizujući neku kulturu ili životni stil kao moralnu i uzvišenu, a u isto vrijeme demonizujući sve ostale kao da su ili iskušenja, ili zle perverzije. Neizbježan naglasak tada postaje sitničav, neprekidan pokušaj da nametne granice vrline i zla, uređujući živote svih

koji tvrde da su članovi te sekte, i istovremeno pravično po sopstvenom ubjeđenju osuđujući one koji nisu. U vorkerističkom miljeu, na primjer, to predstavlja napad na sve koji ne pjevaju pjesme zahvalnice vrlinama organizacije radničke klase (i naročito vrlinama Jedinog Istinitog oblika Organizacije), ili vrlinama dominantne slike kulture radničke klase, ili životnom stilu (bilo ispijanju piva umjesto vina, odbacivanju modernih kulturnih podgrupa ili voženje Forda ili Čivija umjesto BMW-ova ili Volvoa). Cilj je, naravno, održati linije isključenja i uključenja između onih unutar, i onih izvan grupe (ti izvan grupe se u visoko industrijalizovanim zemljama predstavljaju na različite načine – kao Srednja i Viša Klasa, ili Sitna Buržoazija i Buržoazija, ili Menadžeri i Kapitalisti veliki i mali).

Živjeti u skladu sa moralom znači žrtvovati određene želje i iskušenja (bez obzira na stvarnu situaciju u koju se možeš zateći) u korist nagrade u vidu vrline. Nikada ne jedi meso. Nikada ne vozi SUV. Nikada ne radi od 9 do 5. Ne budi štrajkbreher. Nikada ne glasaj. Nikada ne razgovaraj sa policajcem. Nikada ne uzimaj novac od vlasti. Nikada ne plaćaj poreze. Nikada itd., itd. Taj način života i nije baš primamljiv onima koji su zainteresovani za kritičko mišljenje o svetu, i sopstveno procenjivanje šta treba uraditi.

Odbacivanje Morala uključuje konstruisanje kritičke teorije sopstvenosti i društva (uvek samokritičke, privremene i nikad totalističke), u kojoj jasni cilj okončanja sopstvenog društvenog otuđenja nikad neće biti pobrkano sa reifikovanim delimičnim ciljevima. To uključuje naglašavanje onog što će ljudi dobiti od ove radikalne kritike i solidarnosti, a ne onog što moraju da žrtvuju, ili odbace, kako bi živeli vrlo živote politički korektnog morala.

Post-ljevičarska anarhija: ni lijeva, ni desna, već autonomna

Post-ljevičarska anarhija je nešto novo i drugačije. To nije ni politički program, ni ideologija. Ona ne bi, ni na koji način, trebalo da stvori neku vrstu frakcije ili sekte unutar šireg anarhističkog miljea. Ona ni na koji način ne predstavlja otvaranje ka političkoj desnici; desnica i lijeva su oduvijek imale mnogo više zajedničkog jedna sa drugom nego što je bilo koja od njih imala sa anarhizmom. A svakako nije namjenjena da bude nova roba na već pretrpanoj pijaci pseudo-radikalnih ideja. Ona je prosto namjenjena ponovnom utvrđivanju najosnovnijih i najvažnijih anarhističkih pozicija u okviru konteksta raspada međunarodne političke ljevice.

Ako želimo da izbjegnemo da nas ljevičarske ruševine dok se raspadaju poklope, potrebno je da se u potpunosti, svjesno i eksplicitno, ogradimo od njihovih raznovrsnih grešaka – naročito od ljevičarskih pogrešnih pretpostavki koje su dovele do tih grešaka. To ne znači da je nemoguće da i anarhisti sebe smatraju ljevičarima – postojala je dugačka, najčešće časna, istorija sinteze anarhizma i ljevice. Ali to znači da u savremenoj situaciji niko nije u mogućnosti – čak ni lijevi anarhisti – da izbjegne suočavanje sa činjenicom da praktične greške ljevičarstva zahtijevaju kompletnu kritiku ljevičarstva i eksplicitan raskid sa svim aspektima ljevičarstva upetljanim u te greške.

Lijevi anarhisti više ne mogu izbjeći podvrgavanje njihovog ljevičarstva intenzivnoj kritici. Od te tačke prosto više nije dovoljno (niti je ikada i bilo) projektovati sve greške ljevičarstva na najeksplicitnije odvratne varijetete i epizode ljevičarske prakse, poput lenjinizma, trockizma i staljinizma. Kritike ljevičarskog etatizma i ljevičarskog partijskog organizovanja oduvijek su bile samo vrh kritike koja sada eksplicitno mora obuhvatiti čitav ljevičarski ledeni brijeg, uključujući i one aspekte koji su često suviše dugo uključeni u tradiciju anarhističke prakse. Ma kakvo odbijanje da se kritika ljevičarstva proširi i produbi, predstavlja odbijanje da se upusti u samoispitivanje

koje je neophodno za iskreno samorazumijevanje. A tvrdoglavo izbjegavanje samorazumijevanja ne može opravdati nikoga ko teži radikalnoj društvenoj promjeni.

Danas imamo istorijsku mogućnost bez presedana, zajedno sa obiljem sredstava kritike, da ponovo stvorimo međunardodni anarhistički pokret koji može biti samostalan bez oslanjanja na druge pokrete. Ono što nam preostaje jeste da iskoristimo tu priliku i kritički reformulišemo naše anarhističke teorije i ponovo pronađemo naše anarhističke prakse u svijetlu naših najosnovnijih ciljeva i želja.

Odbaci reifikaciju revolta. Ljevičarstvo je mrtvo! Živjela anarhija!

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Jason McQuinn
Post-ljevičarska anarhija
2003.

Jason McQuinn, Post-Left Anarchy – Leaving the Left Behind, theanarchistlibrary.org
(poslednji put pristupljeno 20. maja 2012.)
Prevod: Zluradi Paradi, 2006.

anarhisticka-biblioteka.net